

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Filozofická

Bakalářská práce

**Soudobá globální témata a otázka
propagandy – Rusko vs. EU**

Michaela Strnadová

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Soudobá globální témata a otázka
propagandy – Rusko vs. EU**

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Přemyslu Rosůlkovi Ph.D. za konzultace k bakalářské práci a poskytnuté rady k vypracování.

Obsah

Úvod	1
1. Teoreticko-metodologická část	3
1.1. Metodologie	3
1.2. Vymezení pojmu propaganda	5
1.3. Nástroje propagandy a manipulačních kampaní	6
1.4. Vývoj fenoménu propagandy	7
1.5. Koncept hybridního válčení	10
1.6. Masová média a propaganda	13
1.7. Důvěryhodnost médií a mediální gramotnost populace	15
1.8. Nová sociální média	18
1.8.1. Ruská propaganda v prostředí sociálních sítí	18
2. Anexe Krymu Ruskou federací	20
2.1. Historická příslušnost Krymu	20
2.2. Ukrajinská krize vrcholící anexí krymského poloostrova	21
2.3. Ruské strategie informační války na Ukrajině	23
2.4. Pohled vybraných západních mediálních zdrojů	24
2.4.1. Ukrajinský pohled interpretovaný vybranými západními médii	26
2.5. Anexe Krymu z pohledu Ruské federace	27
2.5.1. Pohled prezidenta Vladimira Putina	28
2.5.2. Pohled ruského ministra zahraničí Sergeje Lavrova a ruského premiéra Dmitrij Medveděv	29
2.5.3. Pohled RT	31
2.5.4. Sociální sítě	32
2.5.5. Shrnutí sémiotiky ruského pohledu na anexi	33
3. Závěr	35

Úvod

Moje bakalářská práce se zabývá problematikou kolem připojení republiky Krym k Ruské federaci v kontextu mediálního prostředí. Také z hlediska propagandy a dezinformace, kterou kolem celé situace vytvořily zainteresované strany. Mediální pohled na ukrajinskou krizi, která vyvrcholila právě anexí Krymu, je v události klíčový. A že média mají potenciál manipulovat s veřejným míněním jsme se již také přesvědčili na mnoha historických událostech. Avšak s technologickým pokrokem se rozšířily možnosti, jak mediální obsahy šířit. V kombinaci s takto kontroverzní událostí se často dostávají do mediálního prostředí i různé nekalé zpravodajské praktiky jako propaganda a velké množství neověřených zdrojů. Pro recipienta pak vzniká zmatek informací, ve kterém se jen těžko může orientovat. Není tedy schopen filtrovat informace a zdroje tak, aby si vytvořil jednoznačný a pravdivý názor.

Krise na Ukrajině byla sama o sobě velmi medializovanou událostí, ale situace na krymském poloostrově, která vrcholila připojením republiky Krym k Ruské federaci, je pro současnost unikátní událostí z hlediska mediálního ale také z hlediska mezinárodního práva. Některá fakta jsou nám známá, o některých můžeme pouze spekulovat. To dává mediálním aktérům prostor s informacemi pracovat. Mohou je publikovat seriózně, ale také mohou při jejich sestavování pracovat s různými propagandistickými technikami. Každá událost můžeme mít více variant, v kterých je interpretována. Zároveň také její medializace může hrát nemalou roli. Kolem ukrajinské krize, referenda o připojení Krymu a jeho následném přičlenění do Ruské federace byly vytvořeny různé mediální diskurzy, které se opírají o odlišné argumenty. Tyto argumenty se však nemusí vzájemně vylučovat, pouze se snaží vybudovat svému diskurzu legitimitu. Nezáleží na tom, zda je legitimita diskurzu skutečně oprávněná nebo klamná. Mediální prostředí

produkuje různé názorové proudy, s kterými média pracují a snaží se je ukotvit v rámci převládající ideologie.

Krymský poloostrov byl součástí Ruského impéria již v 18. století, ale v roce 1954 se stal územní součástí Ukrajiny. Na této historické sounáležitosti staví svoji legitimizační agendu Ruská federace, ale také existuje alternativní agenda západních médií. Argumenty obou stran se od anexe rozvíjí a mění, ale neshoda panuje stále. Dodnes není připojení krymského poloostrova uznáno celým mezinárodním prostředím, i když dochází k postupnému smíření se statutem quo. Samozřejmě stále zůstává přítomen ukrajinský nárok, který Ukrajina na území vznesla. Celá situace má přesah do mediálního prostoru, kde panuje obdobná názorová neshoda jako mezi státy a mezinárodními organizacemi.

Ruská Federace přistupuje k dezinformačním kampaním v každé evropské zemi odlišně. Využívá specifických metod manipulace s médii a informacemi závisle na tom o jaký stát se jedná. Vymezuje si strategie pro jednotlivé regiony v závislosti na místních podmínkách a aktuální situaci v zemi. Jejich techniky jsou propracované a velmi promyšlené. Zahrnují i různé politiky, novináře, příznivě nakloněné státníky, novináře, blogery i internetové trolly. Tyto zdroje mají velmi často netransparentní minulost a také je jejich motivace veřejnosti často neznámá. Není si vědoma jejich názorové shody či dokonce spolupráce s Kremlem (Knezevic 2014). Je třeba rozlišovat mezi „proruskou“ a „ruskou“ kampaní. Ruská dezinformační kampaň má původ přímo v Ruské federaci anebo je v ní možné nalézt organizační a finanční vazby na Kreml (Smoleňová 2016, s. 4).

1. Teoreticko-metodologická část

1.1. Metodologie

První část práce se bude věnovat teoretickým podkladům pro další výzkumnou část práce. Představím v ní pohled na propagandu, vývoj tohoto pohledu a zároveň její možné definování v rámci přístupu historického a současného. Zároveň se budu věnovat přesahu propagandy do mediálního prostředí v kontextu nových fenoménů jako *hybridní válka*, informační válka a dezinformační techniky. Také se budu věnovat historii krymského poloostrova a jeho příslušnosti k Sovětskému svazu a později Ukrajině.

Praktická část práce se bude věnovat pohledům na anexi Krymu Ruskou federací. Primárním pohledem pro moji práci bude názorový diskurz Ruské federace. Mimo něj nastíním pohled Ukrajiny a také západních médií, kteří jsou názorovou opozicí. V rámci mediálního prostředí se tyto diskurzy střetávají a používají rozdílnou argumentaci pro legitimizaci informací, které podávají. Pro uspořádání ruského pohledu pro mě budou stěžejní projevy ruského prezidenta Vladimira Putina, ať už jeho oficiální prohlášení nebo v komentáře v debatách, které pořádá pro novináře. Dále také vyjádření ruského premiéra Dmitrije Medveděva, ruského ministra zahraničí Sergeje Lavrova a v neposlední řadě oficiální ruské mediální platformy *RT*. Ta existuje v podobě televizní stanice, webového portálu a profilech na sociálních sítích. Pohled západních médií a jejich argumentace si definují mediálními platformami jako *BBC*, *CNN*, *NYT* a další. Přičemž *BBC* a *CNN* jsou televizní stanice, které však existují i jako webové stránky, které pro výzkum použiji. *The New York Times* jsou noviny vycházející ve Spojených státech, které také disponují webovým portálem, který využiji pro výzkum. To znamená, že budu zkoumat mediální sféru v prostředí internetu. Z výše zmíněných platforem se budu zajímat o časový úsek od jara roku 2014, kdy anexe proběhla, do roku 2016. Rok 2014 je pro moji práci klíčový, ale z důvodu

vyostřené situace bezprostředně po připojení budu argumenty hledat do roku 2016, aby bylo dosaženo určité výpovědní hodnoty. Je samozřejmé, že se diskurz během dalších bude vyvíjet a proměňovat.

Cílem mé práce bude vytvořit shrnutí argumentů ruského diskurzu a okrajově také diskurzu západních médií. Předpokladem je, že ruský názorový diskurz bude poměrně jednotný ve svých tvrzeních. Zatímco v rámci diskurzu západních médií mohou existovat názorové alternativy, potažmo nesouhlasná tvrzení. V argumentech budu zkoumat odpovědi na stanovené otázky, které jsou pro událost sporné:

- Byly na poloostrově přítomny ruské vojenské jednotky v průběhu eskalace krize?
- Bylo referendum o připojení republiky Krym k Ruské federaci legální nebo nelegální?
- Byl výsledek referenda dostatečnou legitimizací pro anexi nebo mělo dojít ke schválení ukrajinskými orgány?
- Jednalo se o porušení suverénního území státu?
- Došlo k porušení mezinárodního práva?

Budu zkoumat, jaký názor ve stanovených tvrzeních diskurz zastává nikoli správnou odpověď z jakéhokoli hlediska. Vyjma tyto předpoklady budu hledat v obou diskurzech i další názorové pilíře, na kterých stojí jejich legitimita. Následně také nastíním jejich zhodnocení z hlediska propagandy a nástrojů mediální manipulace, které se ve zkoumaných zdrojích mohou vyskytovat. Budu se také zajímat o to, jak vypadá mediální zainteresovanost obou stran v procesu připojení republiky Krym k Ruské federaci. Srovnání různých pohledů a argumentů na událost a jejich interpretace problematiky.

1.2. Vymezení pojmu propaganda

Hledání zcela jednoduché a prosté definice propagandy by bylo velmi náročné. Není možné v jedné definici zachytit její vlastnosti, podobu a charakteristické vlastnosti, kterými disponuje. Existují různé přístupy k definování propagandy, které poskytují určité vymezení pojmu. V průběhu 20. století se o to pokoušela řada teoretiků. Většinu vyzkoumaných teorií by bylo možné umístit mezi dva krajní přístupy k definici propagandy. Tedy mezi výrok Jacqua Driencourta, že propagandou se jeví být cokoli, neboť vše v politické a ekonomické sféře se zdá být takto ovlivněno a na druhé straně konsenzem vědců na tom, že pojem jako takový není možné nějakou definicí vymezit (Ellul, 1973, s. x–xi). Takto rozsáhle definování ovšem neumožňuje praktický výzkum propagandy.

Dnes již klasický přístup sociologa Jacquese Ellula nahlíží na propagandu jako na sociologický fenomén a nikoli jako na něco, co je výsledkem činnosti jedince snažícího se dosáhnout určitého vytyčeného cíle. Podle něj je propaganda soubor technik používaných organizovanou skupinou. Skupina má za cíl donutit recipienta aktivně či pasivně spolupracovat. Výsledkem aplikování propagandy je sjednocení cílové skupiny a jejich začlenění do skupiny propagandisty (Ellul 1973, s. 61). Ten nepoužívá žádný jednotný soubor technik, ale naopak přizpůsobuje svůj přístup tomu, jaké informace o příjemci propagandy získá. Přístup je pak utvářen podle jeho potřeb, hodnot a názorů (Ellul 1973, s. 4). Zároveň je podle něj podstatné, aby propaganda byla totální. Propagandista má pro své aktivity využívat veškeré možné kanály. Neměl by se omezovat pouze na jedno médium nebo příliš úzké publikum (Ellul 1973, s. 9).

Ellul pracuje s pojmem moderního státu a jeho prostředím pro šíření propagandy a jeho definice pro propagandu jsou stále aplikovatelné. S neustálým vývojem nových technologií je třeba rozšiřovat i vymezení propagandy v nových ohledech a směrech. V současnosti si pod pojmem propaganda veřejnost

představuje odlišná synonyma než v minulosti. Dnešní asociace k soudobému fenoménu propagandy by se daly označit slovy jako šíření idejí, lživé nebo klamně informace, manipulování, ovlivňování nebo brainwashing. Stále se však obecně jedná o pokus kontrolovat nebo ovlivňovat hodnoty, názory a ideály recipientů (Cull-Culbert-Welch 2003). Novější přístupy totalitních propagand pracují s konceptem vymezení nepřítele. Nepřítel může ale také nemusí mít reálnou podobu. Pokud nepřítel reálně neexistuje, propagandista si tohoto nepřítele vykonstruuje v podobě nějaké hrozby. Je potřeba vytvořit koncept nepřítele, aby bylo možné někoho vinit ze svého neúspěchu. Existuje několik důležitých funkcí této strategie. Vymezením protistrany se snaží propagandista upozornit na to, že jsou tu nějakí oni a pak my. Tím, že se publikum začne vymezovat jako odlišné od něčeho, se utváří jeho identita. Definuje to, čím cílová skupina není a naznačí tím cíle a postoje. Tyto postoje jsou samozřejmě ty, které sdílí s propagandistou. V konečném výsledku vymezení se jako ne součást někoho nebo něčeho v sobě nese sjednocující prvek. Hluboké neshody ve společnosti ji snáze sjednotí v hledání nepřítele jako obětního beránka (O'Shaughnessy 2004, s. 123–125).

1.3. Nástroje propagandy a manipulačních kampaní

Je možné vytvořit typologii propagandy na základě režimu či země, v kterém je aplikována. Například sovětská propaganda se liší od americké jak v metodách, tak psychologickém nátlaku. Propaganda aplikována Hitlerovým nacistickým režimem se naprosto odlišuje od současné propagandy Číny. Takových to příkladů můžeme nalézt mnoho (Ellul 1973, s. 61). V praxi pak existuje řada nástrojů, které může užívat propaganda jakéhokoli typu. Je tedy možné je aplikovat i na případ sovětské propagandy potažmo soudobé propagandy Ruské federace. V současné době se vedou diskuze o nových taktikách Kremlu, které používá v rámci ukrajinské krize. Tyto techniky však navazují na tradiční propagandu sovětského svazu (Chatham House 2016). Sociální psycholog James Alexander Campbell

Brown vymezil propagandistické techniky svém díle *Techniques of Persuasion. From Propaganda to Brainwashing* do následujících kategorií:¹

- *Stereotypizace* – vytváření obecných představ a názorů tak, aby bylo nahrazeno individuální utváření názoru jednotlivcem
- *Nahrazování výrazů* – neutrálně zabarvené výrazy jsou zaměňovány za emocionálně zabarvené, cílem je pak vyvolat silnější reakci
- *Selekce* – autor propagandy třídí informace na základě svého záměru, může záměrně vybírat informace nebo je naopak vynechat, pokud nejsou v souladu s jeho cíli
- *Lež* – používání klamných informací, fabulace, falšování informací
- *Opakování* – propagandista opakuje své argumenty, aby si je cílový příjemce snáze zapamatoval, měl žádoucí informace v povědomí
- *Prostá tvrzení* – sdělení je těžce zpochybnitelné, nedává prostor pro diskusi publika a vytváření alternativního názoru
- *Vymezení nepřítele* – označení nepřítele, zpochybňování jeho zájmů a jím podávaných informací
- *Citování autority* – odvolávání se nebo přímo citování významné autority vyvolává dojem věrohodnosti

1.4. Vývoj fenoménu propagandy

V průběhu 20. století byla propaganda součástí různých ideologických konfliktů. Právě v tomto období má kořeny ta propaganda, která je již spojována s manipulativní praxí. V době konání napoleonských válek byla používána k manipulaci s veřejným míněním pro hanobení nepřítele. I Napoleon si uvědomoval, že tisk má určitý význam a referoval o něm jako o páté velmoci.² V 19. století vznikly díky propagandistickým aktivitám národní státy jako Itálie a

---

¹ J. A. C. Brown 1963, s. 26–28

² Pátá velmoc po Prusku, Anglii, Rusku, Rakousku a Francii.

Německo (Verner 2011, s. 10). Poté co byl Napoleon poražen nastalo období poměrně stabilního míru. To však bylo přerušeno prvním konfliktem celosvětového dosahu, první světové války.

Během první světové války byla propaganda využívána například Spojenými státy k manipulaci vlastních obyvatel. Vstup do války byl pro jejich obyvatele téměř nepřipustný a nechtěli dopustit, aby jejich muži, synové a manželé umírali za ideály jiných zemí někde za mořem. Proto bylo třeba, aby stát veřejnost přesvědčil o nutnosti vstupu do války. V téže době v Evropě se Velká Británie snažila pomocí propagandy utvářet negativní povědomí o Německu, aby si získala náklonost Spojených států. Velký rozdíl od předešlých válečných konfliktů představoval fakt, že byli v první světové válce zapojeni kromě ekonomických kapacit a profesionálních armádních sil i civilní obyvatelé států. Válce takového rozměru byla podřízena i média, která byla využívána pro manipulaci mas a udržování všeobecné morálky. Fungovala také cenzura, která upravovala mediální obsahy tak, aby odpovídaly schváleným tematickým agendám. Běžnou propagandistickou praktikou bylo svalování viny a očerňování nepřítele tak, aby si původce propagandy získal veřejné mínění obyvatel pro své aktivity (Cull-Culbert-Welch 2003).

Období po první světové válce se ve Spojených státech neslo v duchu antikomunismu. Zhoršovaly se vztahy mezi SSSR a USA. V těchto protikomunistických náladách způsobilo velký rozruch, když senátor Joseph McCarthy oznámil, že vlastní seznam politiků pracujících na ministerstvech a ohrožujících bezpečnost státu svou komunistickou příslušností. Ihned se proti němu postavili demokraté a jeho seznam se začal prošetřovat. Do vzájemných konfliktů obou stran byla vtažena i média. Toto období se nazývá příznačně obdobím *mccartismu* (Securitas Imperii 2007). Joseph McCarthy, silný pravicový radikál, byl později pro své výroky zahrán do slepé uličky. Jeho tvrzení byla vyvracena a vystoupil proti němu i spolustraník senátor Flanders. McCarthy byl

odsouzen za svou politickou činnost a jeho vyšetřování byla často připodobňována k pronásledování (Prokop 2005, s. 292–293).

Adolf Hitler, vědom si mocenského potenciálu propaganda, o ní hovořil jako o zbrani prvního řádu, kterou musí uchvatitel moci v zemi použít. Propaganda se stala stěžejním prvkem jeho politické agendy a její úspěšný rozmach byl způsobem novým prvkem, ze kterého Hitler a jeho spolupracovníci vycházeli. Jednalo se o apel na emoční stránku jedince. Jeho cílem bylo, aby lidé chápali politická témata a události nikoli skrze racionální porozumění, ale skrze jejich emoční stránku (Cull-Culbert-Welch 2003). Hitlerův blízký spolupracovník Josef Goebbels se staral o propagandu v mediálním prostředí (tisk, rozhlas, noviny a projevy politiků před publikem). Jeho manipulace se opírala o předpoklad, že masová veřejnost je ve své podstatě primitivní a snadno ovladatelná. Pomocí propagandy se v ní snažil ukotvovat protižidovské nálady (Verner 2011, s. 40). Později po skončení druhé světové války byla propaganda i nadále využívána pro politické účely. Vlády jednotlivých států ji považovaly za nezbytné vládní kroky v době, kdy byly státy vystaveny konfliktům nebo krizím. Termín, který měl původně neutrální zabarvení, začal být chápán v negativním slova smyslu právě kvůli nacistickým a sovětským praktikám (Ftorek 2010, s. 49).

Vladimir Iljič Lenin se propagandou velmi intenzivně zabýval a na základě svých poznatků vytvořil základní principy pro sovětskou propagandu (Chlupáč 1978). V roce 1912 byl Lenin zvolen předsedou ústředního výboru a byl založen stranický list *Pravda*, později se stal jeho šéfredaktorem Stalin. V srpnu 1917 již bolševici plánovali vojenské povstání na neoficiální schůzi v Petrohradě (Prokop 2015, s. 237). Bolševický typ propagandy byl založen na silném stranictví a tvaroval společnost za pomoci ideologie (Chlupáč 1978). Po říjnové revoluci 1917 se bolševici dostali k moci a založili republiku sovětů, která však v praxi fungovala jako diktatura. V roce 1922 byl pak založen Svaz sovětských socialistických republik (Prokop 2005, s. 237). V nedemokratickém uspořádání neexistovala ani

svoboda slova natož svoboda publikování. Společnosti byly předkládány filmy, noviny a publikace, které prezentovaly motivy proletariátu a dělnické kultury (Prokop 2005, s. 236). Komunistická propaganda používala jako svůj primární zdroj tištěná média, které sestavovali vyškolení pracovníci v stranických redakcích. Tištěná média se stala ideologickým nástrojem komunismu a jejich kontrola byla zajišťována státními aparáty. Komunistická ideologie dbá na to, aby byla srozumitelná pro širokou veřejnost (Verner 2011, s. 47). Soudobá propaganda Ruské federace má svůj původ v sovětské a nese si sebou její prvky, avšak s technologickým pokrokem se její podoba musela bezpochyby také vyvíjet a rozšiřovat o nové prvky jako strategie informačního a *hybridního válčení*.

1.5. Koncept hybridního válčení

Debata o *hybridní válce* však začala v odborných kruzích ještě před ukrajinskou krizí. Slabinou tohoto konceptu je, že doposud dostupné definice nestanovují jednoznačná kritéria pro rozlišení války v tradičním pojetí a *hybridního válčení*. Kritérium, na kterém panuje konsenzus, je způsob, jakým se snaží aktér zvítězit a dosáhnout porážky nepřítele. *Hybridní konflikt* by měl splňovat podmínku, že nevojenské strategie převažují na těmi vojenskými. Dostačující je jejich převaha, v ideálním případě by však měly nevojenské strategie docílit toho, že použití ozbrojených složek nebude nutné. Cílem aktéra je pracovat s myslí protivníka a manipulovat s jeho civilním obyvatelstvem pomocí propagandistických aktivit. Pod takovými aktivitami jsou myšleny psychologické operace, zastrašování, fabulace a v neposlední řadě očerňování nepřítele. Pokud je nutné použít ozbrojené složky je tak učiněno nepozorovaně v rámci různých maskovaných vojenských operací (Kříž-Shevchuk-Števkov 2015, s. 8).

Koncept *hybridní války* začínají právě na základě ukrajinské krize přejímat i masová média. Především na základně přístupu, který nastínil současný náčelník

ruského generálního štábu ozbrojených sil Valerij Vasiljevič Gerasimov. Ten v roce 2013 publikoval článek o novém konceptu válčení, pro který se všeobecně vžil termín *hybridní válka* nebo *nelineární válka* (Armádní noviny 2015). Článek byl publikovaný o rok dříve, než se situace na Ukrajině vyostřila a propukly zde *Euromajdan* protesty. Protesty, které spustily vlnu událostí a ruských operací, následovaných vyostřenou situací na krymském poloostrově. Není však možné, že by Gerasimov znal okolnosti událostí s takovým předstihem. Interpretace západních médií, autorit a politologů však o článku referuje jako o takzvané „*Gerasimově doktríně*“, která má prezentovat národní zájmy Ruska a podobu jeho vojenských operací na Krymu (Gatehouse 2015). Důvody publikování článku nemusí být objasněny, ale je třeba brát na zřetel, že Gerasimov vysvětlil svůj pohled na válečné operace Ruské federace a budoucí směr, kterým by se mohla ubírat. V rámci ruských vojenských strategií je idea nahlížení do budoucnosti poměrně důležitá. Generální štáb volí víceméně akademický přístup k armádním záležitostem a snaží se diskutovat a zamýšlet nad tím, kudy se budou ubírat trendy konfliktů (Bartles 2016, s. 31). Gerasimov, který disponuje důvěrou ruských elit ve vedení státu, z nepřetržitého nelineárního válčení obviňuje světové mocnosti s důrazem na Spojené státy. Podle něj je v tomto ohledu Rusko opožděno svým soupeřům a je třeba se zdokonalovat. Rusko by se mělo na tento nový typ válčení dostatečně připravit a naučit se tento koncept úspěšně používat pro své zájmy (Grohman 2015).

V obecné rovině lze *hybridní konflikt* vymezit jako kombinaci vojenských a nevojenských prostředků. Cílem toho typu válčení je využití různých strategií obou rovin dosáhnout co největší efektivity. Přinutit protivníka chovat se tak, jak by se sám o sobě nechoval. Podmínkou je také, že jedna ze stran konfliktu je stát. Poměr využití vojenských a nevojenských strategií pro tento nelineární konflikt by měl být nepoměrný tak, že budou převažovat ty nevojenské. Ty mají podobu psychologického nátlaku, propagandy, ekonomických omezení, nelegálních aktivit a strategií podobné povahy (Kříž-Shevchuk-Števkov 2015, s. 8). V případě Ruské federace hovoří Gerasimov o tom, že v rámci 21. století dělicí linie mezi válečným

a mírovým stavem mizí. Konkrétní války již nejsou oficiálně vyhlášovány jednotlivými státy, což mění povahu válečných strategií. Gerasimov tvrdí, že je třeba propojení vojenských sil s politickými, informačními a dalšími nevojenskými strategiemi. Tyto nevojenské strategie mohou mít samozřejmě i stinnou podobu v podobě propagandistických aktivit, užívání soukromých vojenských společností nebo různé vojenské intervence v utajení pro využití protestního potenciálu společnosti v daném státě. K těmto účelům může sloužit také mediální prostředí ve státě (Klein 2015, s. 3).

Hybridní konflikt si klade za cíl rozvrátit společnost nepřítele. Tento systematický proces se dá vymezit 4 základními etapami:³

1. demoralizace cílové společnosti
2. destabilizace cílové společnosti
3. vyvolání krize v cílové společnosti
4. převzetí kontroly nad cílovou společností vnitřními silami napojenými na útočníka

Jak již bylo řečeno *hybridní konflikt* probíhá často také v mediální sféře, kde poté můžeme hovořit o *hybridním mediálním uspořádání*. Britský politolog Andrew Chadwick, který se zabývá kybernetickým prostředím a novými typy médií, hovoří o prolínání starých a nových typů médií do prostředí, kde jsou k tvorbě mediálních obsahů používány obě platformy zároveň. Není tedy pravdou, že by nové typy médií vytlačoval tradiční média, spíše dochází k určitému prolínání a vzájemné integraci (Jakubowicz 2013, s. 15). K původním účelům, pro které média sloužila, se přidávají nové možnosti užívání. Pokud je tato možnost používání úspěšná a veřejnost ji přijme, časem začne být nahlížena jako tradiční

---

³ Kříž-Shevchuk-Števkov 2015, s. 11

funkce médií.⁴ Specifičnost *hybridního* systému spočívá v počtu stran, které se na utváření informací a jejich následné publikaci podílí. Lidé na sociálních sítích, webech, samotní novináři a blogeři mohou sdělení interpretovat ze svého úhlu pohledu nebo záměru. Informace tak vznikají, zanikají a cirkulují velmi rychle. To umožňuje, že v tomto procesu dochází často k chybám nebo mylnému interpretování informace publikem (Chadwick 2011). Není možné jasně definovat hranici mezi seriózním a populárním zpravodajstvím. Nemusí se jednat pouze o oblast politiky ale v podstatě o všeobecně zpravodajství. Kritici poznamenávají, že se žurnalistika přibližuje spíše bulvárnímu žánru a *infotainmentu*.⁵ (Chadwick 2011, s. 12). Vzniká prostředí, kde se navzájem ovlivňují profesionální novináři a blogeři, mohou od sebe přebírat informace a zdroje.

1.6. Masová média a propaganda

Soudobá podoba masových médií umožňuje přijímat skupině recipientů v krátkém časovém období velké množství informací. Tento tok informací probíhá nepřetržitě a je na cílovém publiku, jak tyto informace bude přijímat a třídit. Prostřednictvím masových médií oslovují jedinci, státy, organizace nebo instituce širokou veřejnost. Cílová skupina si na základě prezentovaných informací utváří postoje a názory (Barták-Žantovský 2003, s. 83–84). Základem pro orientaci v mediálních prostředcích je znalost mediální propagandy a schopnost porozumět jejím nástrojům, kterými se snaží publikum ovlivňovat. Manipulátor se snaží měnit nebo zpochybňovat názory společnosti ve svůj prospěch. Jeho aktivity mají ideálně probíhat, aniž by si to tyto entity uvědomovaly. Recipienti mají být přesvědčeni, že sami jsou původci tohoto názoru nebo jednání (Ilowiecki-Žantovský 2008, s. 30–31). Manipulaci lze vymezit jako nejasný a nepřímý výběr informací a jazykových prostředků s cílem oklamat publikum. Záměrem manipulace je pak

---

⁴ Příkladem může být telefon, který se od původního účelu urychlení komunikace mezi lidmi, vyvinul v multifunkční zařízení.

⁵ Výraz *infotainment* vznikl sloučením dvou anglických výrazů *information* a *entertainment*, tedy informace a zábava. Jedná se druh zpravodajství, které selektuje informace a témata za účelem vyvolat emoce, pobavit a zároveň zasáhnout, co největší publikum.

ovlivňovat nálady a názory ve společnosti a mít možnost kontrolovat její jednání (Ilowiecki-Žantovský 2008, s. 32). Historicky se ukázaly účinné také charismatické projevy před publikem, které se díky moderním technologiím mohou přenášet v aktuálním čase nebo zpětně po celém světě. Základním znakem propagandy je pak srozumitelnost pro široké masy, apel na jejich představivost, emoční stránku a zapamatování si dané informace díky jejímu vícetvárnému opakování. Veřejnost si má utvářet názor nikoli na základně vlastního intelektu, ale emočnímu vztahu k události (Verner 2011, s. 44). Příkladem používaných nástrojů může být očerňování protistrany anebo naopak vyzdvihování vlastního cíle. Dá se říci, že spoléhá na vyvolávání základních lidských emocí, pocitů nenávisti nebo lásky.

Zlomový okamžik pro aplikaci propagandy v mediálním prostředí jsou 50. a 60. léta 20. století v souvislosti s technologickým pokrokem a plošným rozšířením televizoru. Existence televize se datuje o něco dříve avšak právě v tomto období byla k dostání za takovou cenu, aby byla dostupná široké veřejnosti. Televize se poměrně rychle stala primárním zdrojem informací a světového dění, který bude určovat trendy a témata diskutovaná ve společnosti. Velká efektivita byla způsobena hlavně propojením obrazu a zvuku. Pro diváka se to stalo záhy velmi atraktivním způsobem přijímání informací. Někteří teoretici nazývají 20. století stoletím propagandy, právě díky televizoru (Jiráková-Köpplová 2009, s. 67). Kdo si potenciál tohoto média uvědomil dříve než konkurent, zvítězil. I na politické půdě se šíření ideologií a názorů skrze televizní vysílání začalo používat. Politická hnutí propagandu aktivně využívají v předvolebních obdobích, kdy se snaží získat si voliče. Můžeme hovořit o tom, že nezáleží primárně na pravdivosti jako na míře přesvědčivosti sdělení (Verner 2011, s. 19). Avšak propaganda není pouze záležitostí politických entit, ale je hojně využívána i v rámci soukromých subjektů. Na konkurenčním trhu se snaží soukromé entity ukořistit si co největší podíl, a tak se uchylují i k propagačním aktivitám, která mají ovlivňovat masy a zvyšovat produkci a odbyt výrobků nebo služeb.

K dalšímu významnému posunu došlo v 90. letech, kdy se masově rozšířil internet a jeho uživatelská základna. Často je tato éra vnímána jako krok vpřed pro demokracii po celém světě. Internet převzal časem pomyslnou štafetu primárního média od televizního vysílání. Široká veřejnost získala snadný přístup k informacím všeho druhu a možnost blíže se na utváření demokracie podílet (Fukuyama 2017). Nejdiskutovanějším médiem posledních let je tedy bezpochyby internet, ale zároveň jeho důvěryhodnost. V době svého vzniku byl považován za relevantní zdroj informací, avšak do současné doby prošel obrovským technologickým vývojem v oblasti objemu informací. Dnes už se nejedná o zdroj pravdivých informací, ale naopak je jeho důvěryhodnost velmi často zpochybňována. Primárním důvodem je jeho dostupnost široké veřejnosti. V podstatě každý má možnost vytvářet a dále šířit jakékoli své myšlenky a názory. Není nikdo, kdo by úspěšně kontroloval tok informací v internetovém prostředí. Fenomémem, který se v internetovém prostředí v současnosti vytvořil, jsou sociální sítě. Revoluce sociálních sítí naprosto změnila podobu komunikace mezi lidmi. Sítě umožňují vytváření osobních profilů, sdílení svých zájmů a názorů. Také vytváření komunit pod záštitou společných hodnot, to vše znamená větší kontakt s informacemi jejichž pravdivost nemusí být v zásadě ověřitelná. Neustále roste počet dokumentů, ale celkově je jejich počet nestabilní. Soubory rychle vznikají a stejně rychle zanikají. To v praxi znamená, že ověřitelnost souborů a jejich zpětné dohledávání je poměrně ztíženo (Boldiš 2003).

1.7. Důvěryhodnost médií a mediální gramotnost populace

Slovník Oxford Dictionary označil přídavné jméno *post-pravdivý* za slovo roku 2016. Jeho význam se vztahuje k situaci, kdy fakta nemají takový význam při utváření veřejného mínění, ale nahrazují ho emoce. Poprvé se myšlenka *post-pravdy* objevila již v roce 1992, avšak do povědomí se dostala až téměř o 20 let později v souvislosti s klíčovými událostmi naší doby (ČT24b 2016). Fenomén *post-pravdy* tedy není novou záležitostí, ale postupně se vyvíjel až do současnosti,

kde se dostal do popředí debat. „*Poháněné vzestupem sociálních médií jako zdrojem zpráv a rostoucí nedůvěrou ve fakta nabízená zavedenými institucemi hledá slovo post-pravdivý svou jazykovou půdu pod nohama už nějakou dobu,*“ doplnil Casper Grathwohl, zástupce Oxfordského slovníku.⁶ O fenoménu *post-pravdy* hovoří také americký spisovatel a politolog Francis Fukuyama ve svém článku „*The emergence of a Post-Fact world*“. Trend *post-faktické* společnosti se dostal do povědomí také díky sociálním sítím. Umožňuje mobilizaci veřejnosti v barevných revolucích jako se tomu stalo právě na Ukrajině. Staré principy kontrolování mediálních toků u autoritativních států jsou již přežitkem a je možné je obcházet. Tyto režimy se musely novému prostředí přizpůsobit a naučit se pracovat s novými médii. Jako například Čína a její cenzura v praxi omezující přístup na internet v podobě blokování konkrétních stránek nebo klíčových slov vyhledávání. Stejně tak Ruská federace se svým programem internetového trollingu, který zaplavuje kybernetický prostor klamnými informacemi (Fukuyama 2017).

Ačkoli jde technologický vývoj kupředu, to samé se nedá říci o mediální gramotnosti populace. Zaneprázdněná a zrychlená doba si vyžaduje umět selektovat informace a vhodně s nimi pracovat. Lidé jsou denně zahlcováni takovým množstvím zpráv, že jejich třídění je pro ně stále náročnější. Kolumbijská univerzita a Francouzský národní institut provedli průzkum, jehož výsledkem byla znepokojující informace, že lidé často sdílejí mediální obsahy, aniž by si je přečetli. Naslepo články takto nasdílelo 59 % účastníků studie. To samozřejmě ovlivňuje témata a informace, které se v internetovém prostředí šíří. Veřejná témata jsou pak nastolována jen podle atraktivity titulků a přiložených obrázků nebo fotografií. Podle spoluautora studie Arnauda Legouta je toto typickým jevem pro konzumaci informací v moderní době. Lidé si utvářejí názory na základně

---

⁶ Dostupné v článku ČT, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1957973-post-pravdivy-slovem-roku-na-faktech-nesejde-vitezi-emoce>.

titulků, krátkých shrnutí a komentářů ostatních. Lidé politická témata raději sdílejí, než by si o nich přečetli a utvořili si na ně vlastní názor (Dewey 2016).

V českém prostředí můžeme najít práci Petra Boldiše z Ústavu informačních studií a knihovnictví, který internetové stránky rozdělil do typologie podle důvěryhodnosti informací. Tato typologie obsahuje tři základní možnosti, jak stránky hodnotit z hlediska důvěryhodnosti jejich obsahu: stránky podávající matoucí a záměrně falešné informace, stránky obsahující neautorizované informace a stránky sdílející autorizované informace.⁷ První kategorií jsou stránky podávající matoucí a záměrně falešné informace. Dělají to za účelem vyvolávání požadovaného chování čtenáře, což je v podstatě záměrná manipulace a šíření propagandy. Záludnost takových stránek spočívá v jejich zdánlivé důvěryhodnosti. Jejich odhalení vyžaduje vyhledání autora a vlastní reflexe přečtených informací (široká veřejnost se často spoléhá na důvěryhodnou doménu a dále nepátrá po sídle organizace a dalších doplňujících informacích). Doména .org⁸ může vyvolávat dojem věrohodného zdroje, ale čtenář musí mít na paměti, že je možné si tuto doménu volně zaregistrovat kýmkoli. Stránka je také odhalitelná po jazykové stránce obsahu sdělení, která nemusí být zcela odborná a spisovná. Do druhé kategorie spadají stránky, které šíří sdělení neautorizovaná. Může se jednat o informaci, která neobsahuje její zdroj. Čtenář z článku na první pohled není schopen určit, zda autor cituje jiného autora nebo mu předkládá svůj vlastní názor. Nebo se jedná o informaci, která má do určité míry podobu neověřeného tvrzení, fabulace a je šířená dále bez ověření její pravdivosti. V praxi jsou to různé nevyžádané e-maily, hoaxy o nových nemocech, které zabíjí lidi, nebo virech, které po kliknutí zničí počítač. Posledním typem stránek jsou ty, které poskytují autorizované informace. Čtenář je obeznámen se zdrojem informace a zdůvodněním jejího publikování. Takovéto stránky se vyskytují například na univerzitních půdách nebo jsou součástí státní správy. Je zde jasně definovaný

---

⁷ Boldiš 2003, http://www.inforum.cz/archiv/inforum2003/prispevky/Boldis_Petr.pdf.

⁸ Zkratka org má původ ve slově organization, česky organizace.

autor a různé pomocné body pro ověřování relevantnosti podávaných informací (Boldiš 2003).

1.8. Nová sociální média

Přestože internet patří mezi nejmladší média, má opravdu velký potenciál. Umožňuje se svobodně vyjádřit komukoliv k jakékoli otázce a také jakýmkoli způsobem. Potenciál dřímající v internetu si brzy uvědomily i mediální společnosti a v současné době můžeme najít online verzi téměř každého deníku nebo jeho přidruženou webovou stránku. Sociální sítě jsou pro aplikaci ideální platformou, ale zároveň představuje pro ruskou dezinformační kampaň jinou platformu než tradiční média. Ruská realita ovládnutí většiny tradičních médií státem umožňuje používat propagandistické nástroje bez větších obtíží. Političtí experti mohou pracovat s informacemi k dosažení konkrétních cílů. Ovšem Kybernetické prostředí, kde vznikají a zanikají informace svobodně podle uživatelů, umožňuje dostupnost alternativních a nezávislých informací (Darczewska 2014, s. 25–26).

1.8.1. Ruská propaganda v prostředí sociálních sítí

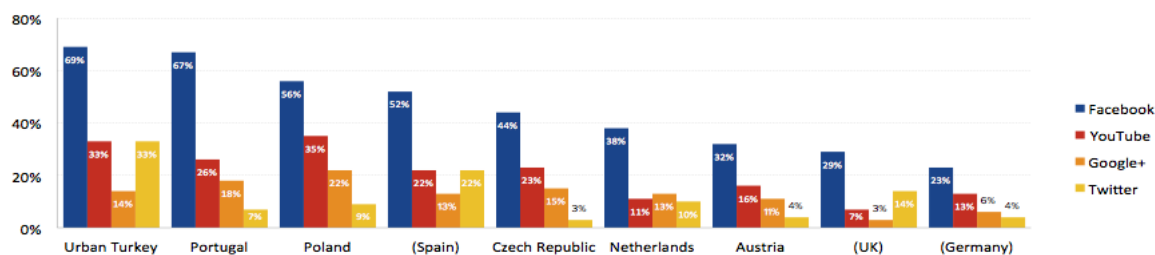
Během posledních let se na internetu začaly objevovat zprávy, že byla zaznamenána zvýšená aktivita takzvaných prokremelských trollů. Jedná se o osoby, které mají za úplatu vytvářet internetový obsah ideologicky spřízněný s ruskou oficiální politikou, zanechávat v debatách a pod články pozitivní komentáře o moskevském vedení, ale zároveň také pomocí komentářů vyvolávat špatné povědomí o Evropské unii, Ukrajině nebo Spojených státech. Tyto osoby jsou financovány Kremlm přímo, nebo jsou na něj alespoň nepřímo napojeni (Bugorkova 2015). Jedním z veřejně známých míst, které prokazatelně zaměstnává internetové trolly je Centrum pro internetový výzkum v Petrohradě. Existují svědectví bývalých zaměstnanců, kteří o tomto ruském vládním projektu promluvili v různých rozhovorech. Rusko se může bránit faktem, že se stále jedná

o tvrzení jednotlivců a že ve světě existuje svoboda slova. Takovýto rozhovor poskytla i novinářka Ljudmila Savčuková, která do firmy měla na dva měsíce proniknout. Její pracovní náplní měl být internetový trolling, manipulování diskuzemi na webových stránkách. Ve firmě se podle ní pracuje nepřetržitě na směny a zaměstnanci mají dostávat instrukce, jaký typ zpráv a informací se bude každý den aktivně zveřejňovat. Denně tedy musí pokrýt několik témat. Primární zadání však zůstává vždy stejné. O Ruské federaci informovat pozitivně a o Spojených státech a Evropské unii negativně (ČT24a 2016). Trollové mají za úkol aktivně pronikat do diskuzních fór pod falešnými jmény a profily. Nejedná se o počiny soukromých vlastníků, ale vládní projekt. Poskytují svým zaměstnancům zdroje, na které mají odkazovat a fráze či hesla, které mají v diskuzích používat (ČT24b 2015). V mezinárodní sféře existují debaty o tom, kolik takových institucí může potenciálně v Ruské federaci existovat. Obhájci svobody informací vidí jako řešení propagovat pravdivé informace a dostat je tím na pomyslný vrchol žebříčku zveřejňovaných informací. Ovšem v rámci sociálních médií se to zdá být problém právě kvůli sociálním trollům a počítačovým robotům, u kterých odhady uvádějí, že až čtvrtina uživatelů pochází z této kategorie (Fukuyama 2017).

Sociální média přes svou krátkou dobu existence získávají stále větší význam v mediálním prostředí. Jsou stále efektivnější v oslovování publika a předávání zpráv. Existuje dlouhodobě viditelný trend jejich úspěšnosti, zejména u mladší části populace. Neustále roste počet uživatelů, kteří sledují zpravodajství a aktuální dění skrze sociální média jako Twitter a Facebook a stále méně spoléhají na tradiční média (Marketing and Media 2016).

PROPORTION THAT USE EACH SOCIAL NETWORK FOR NEWS BY COUNTRY (ORDERED BY FACEBOOK)

Q12B. Which, if any, of the following have you used for finding, reading, watching, sharing or discussing news in the last week? Please select all that apply.
Base: Total sample in each country.

(Graf znázorňující míru používání sociální médií jako zdroj informací: Fletcher–Radcliffe 2015, Reuters Digital News Report, s. 13)

2. Anexe Krymu Ruskou federací

2.1. Historická příslušnost Krymu

Poslední čtyři desetiletí se na evropském kontinentě nesou v duchu ohrožení bezpečnosti v důsledku přítomnosti ozbrojeného násilí. Výsledkem této situace byl také rozpad několika států ve Středomoří, západním Balkáně a bývalém území Sovětského svazu. Vznikaly nové státy, které byly uznány i v mezinárodním prostředí. Úspěšné secese států probíhaly souběžně s vývojem skupiny neúspěšných a mezinárodně často neuznávaných států jako severní Kypr, Abcházie, Jižní Osetie a Náhorní Karabach. Později se do skupiny těchto území zmražených konfliktů přidalo Kosovo, ale v současné době v ní již není. Na jaře 2014 se podobná situace rozvinula na krymském poloostrově v rámci rusko-ukrajinského konfliktu (Bebler 2015).

Rusko založilo v roce 1783 loďstvo v Sevastopolu. Město Sevastopol bylo a stále je pro Rusko důležitým geopolitickým bodem. Umožňuje přístup k Černému moři, obchodním trasám a pro Rusko znamená možnost šířit svůj vliv ve Středomoří. Ruská populace na Krymu se stala majoritní až v roce 1944, kdy

Stalin vydal rozkaz o přesídlení většiny tatarské populace pryč z poloostrova do střední Asie. Kolem 40 tisíc Tatarů zemřeli kvůli následkům deportace. Následně byly desítky tisíc ruských obyvatel přesídleni na Krym (Paul 2015).

Současný konflikt na Krymu má kořeny v roce 1954, kdy přešel Krym z teritoriální sounáležitosti k Ruské sovětské federativní socialistické republiky pod územní správu Ukrajinské sovětské socialistické republiky. Tento územní přesun proběhl bez konání referenda k vyjádření vůle obyvatel. Později po rozpadu Sovětského svazu se Ukrajina stala nezávislým státem a Krym se stal její součástí. Ale přes územní sounáležitost, existovaly mezi Krymem a Ukrajinou štěpné linie etnické, jazykové a regionální (Sasse 2002). Vytvořila se zde diaspora spřízněná novému nástupnickému státu po Sovětském svazu, která tvořila podstatnou část krymského obyvatelstva. Území bylo stále součástí geopolitických zájmů Ruska, už jen z důvodu hluboké historické sounáležitosti. Krym byl po 168 let součástí císařského Ruska, po roce 1921 pak Sovětského svazu. V jisté psychologické rovině je Krym ze všech ostatních bývalých území Sovětského svazu Rusku nejspřízněnější (Bebler 2015, s. 36–37).

2.2. Ukrajinská krize vrcholící anexí krymského poloostrova

Z politického hlediska se jednalo o velmi kontroverzní a neobvyklou událost v rámci poválečné Evropy. Celého záboru bylo dosaženo s minimálním použitím síly. Základním bodem ruské zahraniční politiky je být jednou z velkých světových mocností, proto ale potřebuje uznání ostatních mocností. Z tohoto důvodu bylo pro Rusko nutné si anexi krymského poloostrova v mezinárodní sféře ospravedlnit (Leichtová 2016, s. 299). V zásadě se dá říci, že existují tři hlavní pohledy na situaci a to ruský, ukrajinský a také verze západních entit (myšlena je tím Severoatlantická aliance, Evropská unie, Spojené státy americké a různé mediální platformy). Rok 2014 byl pro ukrajinský státní vývoj velmi zlomový. Prošla si zkušeností s obrovskými vlnami protestů, nazývané souhrnně

Euromajdan. Tyto nepokoje měly svůj původ v Kyjevě, kde došlo ke svržení dosavadní vlády v čele s ukrajinským prezidentem Viktorem Janukovyčem. Poté se nepokoje rozšířily i do dalších částí země. Znamenalo to pro Ukrajinu velmi nestabilní období, které Ruská federace využila pro aktivní vojenské i nevojenské operace na ukrajinském území. Jejich výsledkem bylo jednostranné vyhlášení nezávislosti Krymu na Ukrajině následované jeho přiřazením do Ruské federace (Matzek 2016). Celá ukrajinská krize se však nepropukla ze dne na den, ale již před jejím začátkem panovala obava z ruských destabilizačních snah v zemi. Když byl zvolen do prezidentského úřadu v roce 2010 Viktor Janukovyč, tyto obavy se mírně rozptýlily. Když byl prezident nucen v roce 2014 opustit Ukrajinu kvůli hrozbě extrémistických povstalců, zanechal ji tak v mocenském vakuu a obyvatele v chaosu. I situace na krymském poloostrově se vyostřovala a 26. února téhož roku došlo v hlavním městě Krymu Simferopoly k rozsáhlým proruským protestům. O den později skupiny maskovaných ozbrojených sil obsadily významné vládní budovy a jmenovaly nového předsedu vlády Sergeje Aksyonova, který stál v čele strany Ruská jednota. Vladimir Putin při různých událostech popíral přítomnost ruských armádních sil na území Krymu, avšak 28. února neidentifikovatelné vojenské jednotky obsadily strategické body na území a zabarikádovaly dopravní tepny mezi krymským poloostrovem a Ukrajinou. Později u nich byla potvrzena ruská příslušnost (Bebler 2015). Poté už Ruské federaci stačilo pouze vyčkat na výsledky vyhlášeného referenda a Vladimir Putin mohl svým podpisem stvrdit připojení krymského poloostrova k Ruské federaci.

Ukrajina, jak se od ní očekávalo, tuto skutečnost neakceptovala a Spojené státy vyzvaly přední členy seskupení G7 ke krizovému setkání (BBCc 2014). Reakce NATO na anexi Krymu vzbuzuje ve veřejné sféře rozdílné názory. Kritici se domnívají, že NATO selhalo ve své základní funkci a v podstatě nereagovalo vůbec nebo nepřiměřeně. Primárním úkolem Severoatlantického paktu je chránit územní integritu svých členů, na čemž staví i proti-argumentace, která reakci NATO obsahuje. Ve své podstatě nebyl Rusko federací obsazen členský stát NATO, tudíž nevyvstal požadavek na kolektivní obranu. I přestože se nejedná o

sféru vlivu Severoatlantické aliance, její reakci vyhlížely především pobaltské státy, kde se ruská diaspora také vyskytuje. Zde panuje také obava z ruských záměrů směrem na východ (Foreign Policy 2014).

2.3. Ruské strategie informační války na Ukrajině

V průběhu 20. století dochází k proměně role médií v konfliktu. Mediální a válečná sféra jsou v užším kontaktu a informační válka je jednou ze strategií *hybridní války*. Tento způsob vedení konfliktu v kybernetickém prostoru je považován za extrémně nebezpečný (Kříž-Shevchuk-Števkov 2015, s. 11). Tato válečná strategie se snaží ovládnout informační kanály nepřítele, tedy jeho mediálních prostředky. Války jsou v současné době široce medializovány, proto se na výzkum role médií ve válečném prostředí zaměřuje spousta autorů. A samotná krize na Ukrajině je dobrý příkladem právě této strategie informačního válčení, jak uvnitř státu, tak v rámci mezinárodního prostředí. Ruská, ukrajinská a západní média se prostřednictvím sdílení určitých mediálních obsahů snaží získávat co nejvíce názorových příznivců. Počátky ruské informační kampaně na Ukrajině se nemusí nutně datovat až od vypuknutí ukrajinské krize. Je více než pravděpodobné, že ruské aktivity a možné propagandistické operace probíhají na území už celou řadu let. Je to dobře prokazatelné na ruské menšině na území Ukrajiny, která sleduje převážně ruské mediální stanice. Ostatní mediální kanály přímo nesleduje nebo jim alespoň nepřikládá stejný význam. Hlavním takovým televizním kanálem je *RT*. Tato poměrně dlouhodobá a silná pozice ruských médií na východě Ukrajiny potvrzuje dlouhodobější trvání těchto ruských operací (Milevski 2014, s. 26). Mezi primární cíle ruské propagandy patřilo zamezit nové ukrajinské vládě ve vstupu do Severoatlantické aliance. Další podpůrná propagandistická témata pak byla například podpora ruského jazyka a vytváření širšího povědomí o nové ukrajinské vládě jako o útvaru silně pravicovém a v extrémních případech fašistickém (Milevski 2014, s. 27).

Ruskou dezinformační kampaň lze členit podle toho, na jakou cílovou skupinu je zaměřena. Může být cílena a upravována pro potřeby domácího publika nebo zahraničního. V případě domácí publika se klade důraz na domácí sentiment a vlastenectví. V případě Ruské federace jsou pak tyto zprávy cíleny především na domácí ruské obyvatele. Pro ně bohužel není tak snadné dostat se k alternativním informacím z jiných zdrojů. Informace tohoto typu jsou názorově velmi jednotné, avšak pokud má čtenář přístup k jiným mediálním zdrojům a kanálům, jejich pravdivost není příliš složité ověřit a následně zpochybnit. (Darczewska 2014, s. 33). Tímto problémem se zabývají různé nevládní organizace, které informace prověřují a případně odhalují nalezené pochybení autora. Tyto organizace fungují oběma směry. Prověřují média ruská i ukrajinská, protože i ta mají svoji vlastní propagandistickou kampaň, která je vedená především vůči Ruské federace a jejím aktivitám na Ukrajině (ČT24a 2015). V případě zahraničního publika a zahraničních mediálních kanálů je propaganda více promyšlená a sofistikovaná, ověřování pravdivosti informací je komplikovanější. Publikum není na první pohled možno rozeznat, zda se jedná o lživou informaci. (Darczewska 2014, s. 35). I když má soudobá ruská propaganda kořeny v sovětské, její přístup je přece jen v jistých ohledech odlišný. Sovětská propaganda se snažila propagovat přímo komunismus jako politický a ekonomický systém. Propaganda Ruské federace volí mnohem promyšlenější přístup, kdy nevychvaluje vlastní stát a politický systém, ale snaží se spíše rozkládat západní společnost kritizováním jejích kroků, rozhodnutí a upozorňovat na její pokrytecké chování (ČT24b 2015).

2.4. Pohled vybraných západních mediálních zdrojů

Jak již bylo řečeno jedná se o velmi kontroverzní událost, což mimo jiné znamená také to, že vyvolala celou řadu odlišných emocí a reakcí ve zbytku světa. Nemůžeme tvrdit, že západní média zastávají v případě anexe Krymu jednotné stanovisko. Je zde možné nalézt jak podporovatele, tak odpůrce dané události. Avšak můžeme hovořit o opakujících se argumentech, které jsou Ruské federaci

vytýkány. V této kapitole se pokusím shrnout základní postoje a názory, které se v protiruské části západního světa vymezují. I protiruská argumentace je formulována do určitých argumentů. Především, že Rusko nekonalo s nezištným úmyslem pomoci jinému státu, který se sám bránit nemůže, ale spíše jednalo z vlastních zájmů získání sféry vlivu na strategickém území (CNNa 2014). Nedá se říci, že by byla v rámci Ukrajiny ruská menšina záměrně znevýhodňována. Existovaly zde určité regulace pro jazykově fragmentovanou společnost, které v rámci svých možností fungovaly (Schlaub 2013). Problémy související s etnickou příslušností byly přinejmenším rozdmýchány Ruskem, které na území pracovalo s etnokulturní propagandou, a to i po pádu Sovětského svazu. To mělo přesah i do ekonomické sféry, kde jako příklad poslouží dohoda Ruska a bývalého ukrajinského prezidenta Janukovyče. Ten měl podporovat ruské aktivity v Sevastopolu výměnou za nižší cenu pro odběr zemního plynu. To vytvářelo závazek mezi oběma stranami, samozřejmě s politickým přesahem (Emerson 2014).

Na základně výsledků referenda krymské elity požádaly Ruskou federaci o možnost připojení a Vladimir Putin se nechal slyšet, že pouze splní přání lidu v republice Krym. *BBC* však zmiňuje, že mezi voliči byli i občané loajální Ukrajině, kteří volbu bojkotovali. To se v ruské argumentační lince téměř nevyskytuje. Kolem 58 % obyvatel Krymu jsou etničtí Rusové, zbytek jsou Ukrajinci a Tataři (*BBCa* 2014). Další výtkou ke konání referenda je i přítomnost ruských ozbrojených složek na území. V době konání referenda měly být údajně na poloostrově přítomné ruské vojenské síly, což mohlo mít vliv na konání referenda i jeho výsledky (*Huffpost Politics* 2014). Celkově mezi západními státy a autoritami panoval konsenzus na nelegalitě referenda. V té době byl v prezidentském úřadě Spojených států amerických Barrack Obama, který označil hlasování za nedbalost ignorující platnou ústavu. Obdobný názor o neuznání referenda sdíleli i hlavní představitelé uskupení G7, kteří byli krátce po vyhlášení výsledků svoláni k setkání a prodiskutování události (*BBCd* 2014).

Mezi další silné ruské argumenty patří otázka životní úrovně obyvatel na Krymu, která podle nich bude v rámci Ruské federace lepší, než jim poskytovala Ukrajina. Problém, který však vyvstal s anexí uskutečněnou prakticky přes noc, nastal v zavedení nové správy státu. Článek *The New York Times* uveřejněný v dubnu interpretuje výpovědi nespokojených obyvatel, kteří nevidí slibované změny v praxi. Celkově situace není tak ideální, jak tvrdí Ruská federace (*The New York Times* 2014).

2.4.1. Ukrajinský pohled interpretovaný vybranými západními médii

Ukrajinský pohled na celou anexi je zcela protiruský. Vidí velkou nespravedlnost v odcizení jejich území a bezpráví v kterém se ocitli. Nedostalo se jim mezinárodní pomoci, na jakou měli nárok. Zároveň považují ruské jednání pouze za ziskové a uskutečňované z vlastních mocenských zájmů. Článek *CNN* z 18. března obsahuje prohlášení premiéra Arsenije Jaceňuka⁹, který anexi interpretuje v pojmech jako krádež, odcizení legitimního území státu jiným státem. Stejně tak v negativních kontacích hovoří o Ruské federaci. Dále také uvádí, že někteří mezinárodní pozorovatelé se shodují na tom, že Rusko vidělo šanci v získání perspektivního území. Petro Porošenko, který později nastoupil do úřadu prezidenta, interpretuje událost také v pojmech ohrožení mezinárodní bezpečnosti a ohrožení. Obavy o další ruské aktivity mohou mít i jiné evropské státy nebo části Ukrajiny (*CNNa* 2014).

Návštěvu ruského předsedy vlády Dmitrije Medveděva, která následovala po setkání jeho politického kolegy Sergeje Lavrova s americkým ministrem zahraničí, interpretuje Ukrajina jako hrubé porušování mezinárodního práva. Výsledkem zmíněného setkání bylo vyjádření amerického ministra zahraničí Johna Kerryho, že Spojené státy i nadále považují celou anexi za ilegální a

---

⁹ Dnes se již jedná o bývalého premiéra působícího v úřadě v letech 2014-2016.

nelegitimní (BBCb 2014). Tato návštěva byla pro kybernetické prostředí obrovským tématem, protože premiér Medveděv byl z řad občanů osloven místní občankou. Ta si stěžovala na vyšší penze a na ruské sliby o lepších životních podmínkách v rámci Ruské federace. Předseda Dmitrij Medveděv zformuloval odpověď o nedostatečném rozpočtu a plánovaných změnách v budoucnu. Potvrdil, že jakmile budou vyhrazeny finance ze státního rozpočtu, bude se tato záležitost moci řešit (Radio Free Europe 2016). To podpořilo argumenty západních médií, protože Ruská federace od začátku svých aktivit na Krymu hovoří pouze o vytvoření lepšího životního standardu a podmínkách pro obyvatele. V rámci boji proti propagandě existují také určité protestní akce organizované především Ukrajinou. Jako například demonstrace ukrajinských aktivistů, kteří protestovali před nizozemskou ambasádou. Vyzvali Nizozemce, aby nevěřili ruské propagandě a podpořili asociační dohodu Evropské unie s Ukrajinou (European Pressphoto Agency 2016).¹⁰

2.5. Anexe Krymu z pohledu Ruské federace

V obecné rovině je ruský názorový diskurz poměrně jednotný, nevyskytuje se zde názorová alternativa nebo dokonce opoziční názor. Celou událost Rusko interpretuje v určitých pojmech. O anexi hovoří jako o znovusjednocení a znovupřipojení území. Navrácení ilegálně odňatého územního celku, který byl součástí Ruska již v minulosti. Rusko bylo v této etapě příliš zaneprázdněno jinými záležitostmi a nemělo dostatečné kapacity, aby území získalo zpět. Základem ruských argumentů je právě tato myšlenka historické sounáležitosti zemí. Po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 proběhlo referendum pro celé ukrajinské území. V důsledku tohoto referenda se stal Krym autonomní republikou v rámci Ukrajiny. V průběhu let se zástupci Krymu pokoušeli získat větší míru autonomie, ale povětšinou neúspěšně (Bebler 2015). O tomto období rozpadu

---

¹⁰ Viz příloha č.4.

Sovětského svazu hovoří Vladimir Putin jako o největší geopolitické katastrofě 20. století (Myers-Barry 2014).

Dalším bodem, kde se Ruská federace a Západ rozcházejí je problematika zbrojení a rozmístění vojenských sil. Ruská federace se obhájí tím, že se cítí být pod tlakem hrozby rozpínajícího se Západu. Hranice, které měly vymezovat ruské sféry vlivu, se proměňují. Rusko se tím pádem cítí ohroženo a jeho vojenská opatření jsou pouze obranného charakteru. Vojenské zásahy a související informační válka mají však napomoci dlouhodobému ruskému záměru zpochybňovat názory, hodnoty a aktivity pocházející ze Západu. Prvním krokem k vypořádání se s neshodami mezi Kremlem a západními vůdci by mělo uznání rozdílných, v některých situacích až neslučitelných, hodnot a strategických zájmů obou entit (Chatham House 2016).

2.5.1. Pohled prezidenta Vladimira Putina

Prezident Vladimir Putin je hlavou Ruské federace. Jako oficiální reprezentativní složka státu vydává oficiální prohlášení, svolává setkání s představiteli jiných států a také pořádá rozhovory s novináři a různými mediálními platformami. Na setkání ku příležitosti připojení Krymu hovoří o anexi jako o velmi radostné a očekávané události. Důležité je, že o připojení referuje v pojmech jako navrácení domů a znovupřipojení národa, který k Rusku náleží. Zároveň hovoří o tom, že doufá ve stabilizaci ukrajinského napětí a referuje o Ukrajině jako o sousedech a bratrském národě Ruska (President of Russia 2014). Všechny tyto myšlenky jsou součástí oficiálních prohlášení Ruské federace a prohlášení prezidenta Vladimira Putina. Svoje aktivity Rusko považuje za ospravedlnitelné. Snaží se zdůrazňovat, že pouze zajišťovalo, aby nedošlo k větším ztrátám na lidských životech. Zároveň pouze připravilo prostředí pro to, aby se obyvatelé Krymu sami rozhodli, kam chtějí patřit. Tento koncept lidskosti je pro ruskou argumentaci také důležitý. Rusko se odvolává na hrůzné případy

z minulosti, které si vyžádaly lidské životy. Myšlen je tím například Donbas, Lugansk nebo Oděsa. Rusko se pouze snaží opakování takto tragických událostí zabránit (Leichtová 2016, s. 307).

Zanedlouho po obsazení poloostrova se na území republiky Krym a Sevastopole konalo referendum. Obyvatelé měli rozhodnout, jestli chtějí zůstat součástí územního celku Ukrajiny, nebo se chtějí začlenit do Ruské federace. Po vyhlášení výsledků se ukázalo, že podstatná část obyvatel si přeje odtržení od Ukrajiny a připojení k Ruské federaci. Požádali tedy Rusko o možnost začlenění do federace. Rusko s tím souhlasilo, ale od mezinárodního společenství si za tento krok vysloužilo reakci v podobě sankcí (Matzek 2016). Svou angažovanost v rámci referenda Rusko interpretuje jako ochranný prvek pro obyvatele poloostrova. Přítomnost ruských jednotek měla zajistit obyvatelům Krymu vyjádřit svou svobodnou vůli a vytvořit pro referendum mírové prostředí. Rozhodující faktor je podle nich vůle lidu. Jejich rozhodnutí stát se součástí federace je proto důkaz legitimacy celé anexe (President of Russia 2016). Vladimír Putin dodává, že se referendum konalo za podmínek mezinárodního práva. Ještě před oznámením výsledků potvrdil, že Ruská federace bude přičlenění případně zvažovat (BBCd 2014). Během formálního zasedání konaného ku příležitosti připojení Krymu Vladimír Putin hovořil o neprofesionálním a cynickém chování Západu, které destabilizovalo situaci na Ukrajině. Do kontrastu s těmito kroky uvedl ruské mírové počiny na území (Darczewska 2014, s. 23).

2.5.2. Pohled ruského ministra zahraničí Sergeje Lavrova a ruského premiéra Dmitrij Medveděv

Sergej Lavrov je ruský politik a diplomat, ale především ministr zahraničních věcí Ruské Federace. Jeho prohlášení a vyjádření proto korespondují s oficiálními prohlášeními státu i v problematice anexe. V rozhovoru televizní stanici *RT* vytváří paralelu mezi rozhodnutím západních mocností o akceptování

nové ukrajinské vlády, která však vznikla násilným převratem, a mezi rozhodnutím krymských obyvatel připojit se k Ruské federaci. Pokud je v mezinárodní sféře možné uznat jednu událost ne zcela legitimní, mělo by být možné projednávat a následně uznat i jinou (RTa 2014). Další linka, s kterou propojuje anexi Krymu, je případ Kosova. Ruská federace podle něj varovala, že určitý způsob vyhlášení nezávislosti území vytvoří pro mezinárodní prostředí určitý precedent, který může být znovu využit. Západní mocnosti obviňuje z používání dvojího standardu, kdy se pod záminkou mezinárodního práva, vměšuje do záležitostí suverénních států (Sputnik News 2015). Při setkání s americkým ministrem zahraničí Johnem Kerrym Sergej Lavrov poukazuje na to, že ukrajinská krize není vinou Ruské federace. Zároveň není třeba mezinárodních entit k řešení ukrajinsko-ruských vztahů, protože tento vztah nikdy přerušen nebyl. Také Johna Kerryho varuje, že sankce uvalené na Rusko mohou mít potenciální následky. Označil je jako kontraproduktivní (Huffpost Politics 2014). Tyto sankce byly uvalené na nejbližší okruh kolem Vladimira Putina a další politické činitele, přičemž ruskou odpovědí byly sankce uvalené na americké zákonodárce (BBCb 2014).

Dmitrij Medveděv je předsedou vlády Ruské federace. Stejně jako Sergej Lavrov i on ve svých projevech a komentářích prezentuje oficiální politiku ruské federace. Při jeho návštěvě na krymském poloostrově uvedl, že další vývoj území je momentálně státní prioritou. Obyvatelé Krymu od Ruska očekávají zajištění poklidného a spokojeného života. Rusko se jim proto bude snažit tyto podmínky naplnit. Bylo vytvořeno speciální ministerstvo, které se tímto vývojem má zabývat. Návštěvu uskutečnil krátce po jednání Sergeje Lavrova s americkým ministrem zahraničí, přičemž jejich jednání nebylo příliš úspěšné a k žádné vzájemné shodě nedošlo. Proto mohla mít návštěva pro Spojené státy a Ukrajinu provokativní povahu (BBCb 2014).

2.5.3. Pohled RT

RT (bývalá Russia Today) je ruská zpravodajská síť a zároveň zpravodajský kanál vysílající nepřetržitý celodenní program. Vysílání je možné sledovat ve 4 jazykových podobách – ruské, španělské, arabské a anglické. Stanice patří neziskové organizaci TV-Novosti. *RT* je financována z ruského státního rozpočtu. Televizní kanál vysílá od roku 2005 a to z Moskvy, ale taktéž v různých světových destinacích jako Londýn, Washington D.C. a další světová centra. Hlavním vysílaným pořadem je *RT News*. Podle agendy se stanice snaží zaměřovat na události, témata a zprávy, která jsou velkými mainstreamovými médii opomíjena. Snaží se diváka upozornit na existenci alternativních názorů na dění ve světě a zároveň se netají názorovou shodou s oficiální politickou Ruské Federace.¹¹

Součástí *RT* je také stejnojmenný webový portál, který zprostředkovává nejen články, ale také prohlášení a projevy ruských autorit. V různých rozhovorech pro veřejnost je prezident Putin často dotazován, aby se k situaci vyjádřil. Odpovědi se nesou v rámci výše zmiňovaných argumentů, ale také je z nich patrný skeptický potažmo kritický pohled na západní Evropu. Situaci kolem krymského práva na sebeurčení podkládá dodatky Chartou spojených národů, která články týkající se sebeurčení obsahuje. Také se zde vyskytuje argument precedentu Kosova (RTb 2014).

Ruská Federální bezpečnostní služba (FSB) v srpnu 2016 oznámila, že předešla několika teroristickým útokům, ke kterým mělo na poloostrově dojít. Jako původce těchto útoků označili zpravodajskou agenturu ukrajinského ministerstva obrany.¹² Rusko brojí pouze proti teroristickým a nacionálně-extremistickým uskupením na Ukrajině, avšak vztah mezi Ruskem a Ukrajinou je pro ně stále důležitý a nechtějí o něj přijít. K hlášení podané orgánem FSB prezident Putin

---

¹¹ Dostupné na oficiálních stránkách RT, <https://www.rt.com/about-us/>.

¹² Viz příloha č.5.

vyjádřil obavy, že Ukrajina se uchyluje k teroristickým taktikám (RT 2016). Rusko uznává suverenitu všech států i Ukrajiny. Respektování suverenity v ruském podání znamená nevměšování se do vlády jiného státu, ale také zamezení nelegálním operacím, převratům a potenciálnímu svržení legitimní vlády nelegitimním způsobem. K tomuto tvrzení Vladimir Putin v rozhovoru s žurnalistou Charliem Rosem dodává, že Kreml si je dobře vědom toho, že za odvoláním bývalého prezidenta Viktora Janukovyče stojí Spojené státy. To oni podle něj porušují suverenitu ostatních států a nastavují dvojí standard, kde z toho obviňují jiné (RT 2015).

2.5.4. Sociální sítě

Do konceptu *RT* patří i oficiální profily na sociálních sítích. Přidaná hodnota zpravodajství na sociálních sítích je možnost sdílení mezi uživateli a přidávání komentářů ihned pod příspěvek, což funguje jako diskuze k danému tématu. Příspěvky vesměs korespondují s webovými stránkami a zapadají do celkového názorového diskurzu. Stránku sleduje přes 4 miliony uživatelů. Jako příklad si můžeme vzít příspěvek z roku 2015.¹³ Jedná se o reportáž ze stavby mostu, který má propojit Krym s Ruskou federací. Je to vlastně symbol dokončení celé anexe, znovupropojení bratrských národů. Samotné video nemá propagandistický charakter, pouze onu zmínku o návratu bratrského národa, která zapadá do konceptu ruské argumentace. Video obsahuje 26 komentářů, přičemž jeden je od oficiální stránky s videem, které aktualizuje situaci pomocí přeletu dronem nad poloostrovem. Ostatní komentáře jsou téměř bez výjimky pozitivní a téměř až Rusko opěvující. Jediný komentář obsahuje alternativní názor, ale bohužel také negativní emoční zabarvení, poukazuje na stavbu mostu jako na dokončení plánu invaze. Co se obrazového obsahu týče, stránka sdílí velice emotivně zabarvené fotky, dalo by se říci někdy až kontroverzní. V rámci konaného referenda byly sdíleny dvě fotografie. Jedna zobrazuje oslavy na Krymu z vyhlášení referenda a

---

¹³ Viz příloha č.1.

druhá následný podpis dohody o připojení Krymu Vladimírem Putinem.¹⁴ Obě fotografie mají přes 4 tisíce sdílení uživateli a obrovský ohlas v komentářích. Komentáře jsou povětšinou pozitivní vůči Ruské federaci, ale najdeme zde i negativní náladu proti západu.¹⁵

Stejně tak můžeme najít profily oficiálních autorit a sídel na sociální síti Twitter. Svůj profil mají také ambasády sídlící v různých zemích. Ruská ambasáda se sídlem v Dubaji zveřejnila fotografii, která byla reakcí na nařčení Ruské federace z okupování Ukrajiny a přítomnosti jejích vojenských složek na území. Tento příspěvek má poměrně negativní charakter a je cílen na zesměšnění a podkopání autority argumentů západních mocností, které šířili domněnky o údajné ruské invazi.¹⁶

2.5.5. Shrnutí sémiotiky ruského pohledu na anexi

Především v oblasti sociální médií se Ruská federace projevila jako silný hráč a zručný manipulátor. Šířením extrémních zpráv jako, že ukrajinští nacionalisté zabíjejí děti nebo že ukrajinská vláda přímo nařídila sestřelení letu malajsijských aerolinek v roce 2014. Takovéto informace mají úkol probudit v příjemcích velmi negativní emoce a obrátit širokou veřejnost proti nepříteli (Fukuyama 2017). Hlavní dvě myšlenky, o které se opírá Ruská argumentace k okolnostem anexe Krymu jsou, že území je přirozenou součástí Ruské federace a že toto teritorium bylo Rusku odňato ilegálně a proti jeho vůli. Zároveň území skončilo v rukou Ukrajiny taktéž nelegálně a jednalo se o politický kalkul (Leichtová 2016, s. 302). Politická příslušnost Ukrajině však neznamenalala také

---

¹⁴ Viz příloha č.2.

¹⁵ Oficiální profil RT na Facebooku, <https://www.facebook.com/RTnews/?fref=ts>.

¹⁶ Viz příloha č.3.

názorovou sounáležitost. Obyvatelé Krymu se vždy cítili být integrální součástí Ruské federace (Myers-Barry 2014).

Ruské pilíře pro operace v rámci ukrajinské krize můžeme vymezit ve třech vzájemně propojených úrovních¹⁷:

1. Úspěšné použití vojenské síly, které vede k legitimitě. Nedostatečná reakce Severoatlantické aliance a EU víceméně potvrdila, že tato strategie byla zvolena správně.
2. Výlučné dodržování legislativy. Veškeré ruské operace a aktivity se vždy do jisté míry opíraly o nějakou právní formu.¹⁸
3. Odmítání nařčení z okupování Krymu. I přestože zde počet jejich vojáků vzrostl, stále to bylo v souladu s dohodou mezi nimi a Ukrajinou.

---

¹⁷ Bērziņš 2014, <http://www.sldinfo.com/wp-content/uploads/2014/05/New-Generation-Warfare.pdf>

¹⁸ V případě krymského poloostrova prezident Putin žádal ruský parlament o povolení použít ozbrojené složky, pokud si to situace nezbytně vyžádá. To je pro ruskou argumentaci klíčové spolu s tím, že v praxi na území Krymu nikdy vojenské síly užito nebylo. Rusko dalo jasně najevo své mírové zájmy.

3. Závěr

V současné době vyvolává význam slova propaganda spíše negativní asociace. Především v souvislosti s utvářením veřejného mínění. Veřejnost je poměrně snadno ovlivnitelná a toho bylo v minulosti i současnosti využíváno pro sledování vlastních zájmů, především mocenských. Původní význam slova však sobě nenesl ani negativní ani pozitivní konotaci, jednalo se o neutrální pojem. Propaganda mohla znamenat kupříkladu šíření osvětových myšlenek a informací o veřejném zdraví. V zásadě se dá definice propagandy shrnout jako cílené šíření informací podporujících určitý postoj, skupinu nebo ideologii (Verner 2011, s. 18). Propaganda je fenomén, který má většina lidí spojený především s totalitními režimy. Avšak je nutno si uvědomit, že je stále přítomen. Díky neustálému technologickému pokroku a možnosti šířit velké množství informací v krátkém časovém období, roste i potenciál propagandy. Prvoplánově nás internet měl osvobodit od nedostatku informací a od různých gatekeeperů, kteří informace filtrují. Avšak nedostatkem takto volného mediálního a sociálního prostředí je množství zdrojů, které prezentují různé informace. Ty mohou působit stejně důvěryhodně (Fukuyama 2017). Internet je prostor, kde může každá entita šířit své postoje, názory a ideje bez ohledu na jejich transparentnost a pravdivost. Zároveň v uspěchané době se často opomíjí zdroj odkud taková informace pochází, ne vždy je u sdělení uveden jeho původ, a ne každý si dává práci s tím pokusit se to vyhledat. Je třeba naučit se propagandu rozeznávat a třídit informace, které přijímáme z okolí.

V západního prostoru existují různé debaty o tom, jak odhalovat manipulativní techniky v médiích. Neexistuje ale konsenzus na tom, jak propagandu nalézt ani na tom, jak by se měla zlepšovat mediální gramotnost veřejnosti v tomto ohledu. Základem mediální gramotnosti veřejnosti by však měla být schopnost zhodnotit informace z hlediska důvodu publikace, jejím původu, autorovi a povahy stránky, kde je publikována. Webové stránky pracují s podobnou konceptualizací jako

tištěná média, kde seriózní pracují s jednoduchým často až konzervativním designem, zatímco křiklavé stránky s velkými titulky mají spíše neoficiální stránky (Boldiš 2003).

Existují diskuze o tom, jakou měrou propaganda přispěla k úspěšné anexi krymského poloostrova. Nesporné je však, že existují situace, kdy jsou běžné nástroje řešení konfliktů bezmocné. Bylo tomu i v tomto případě, kdy mělo OSN ve své podstatě svázané ruce, protože Rusko jako stálý člen Rady bezpečnosti OSN mohlo vetovat jakékoli návrhy na intervence v oblasti Ukrajiny. Soudobá propaganda v mediálním prostředí již ustoupila od průhledných strategií jako propagace sebe sama. Je daleko sofistikovanější a lépe zapadá do kontextu ostatního zpravodajství. Usiluje o vzbuzování zloby, negativních emocí, nejistoty a podkopává hodnotový systém Západu. Současné techniky Ruské federace aplikované na Ukrajině ale i mimo ni vychází z klasické sovětské propagandy. Je třeba uvažovat nejen o potenciální vojenské hrozbě jakou Ruská federace může představovat, ale i o její podvratné činnosti a systematické rozkládání a destabilizaci cílových společností (Chatham House 2016). Samozřejmě se nejedná o jednostrannou propagandu a její taktiky, ale i západní sféra disponuje vlastními strategiemi propagandy.

Zdroje literatury

BARTÁK, Jan, ŽANTOVSKÝ, Petr, ed. *Média jako překážka v komunikaci? soubor textů z mezinárodní konference, Litoměřice 2002*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-141-7.

BARTLES, Charles. Getting Gerasimov Right. *Military Review* [online]. 2016, 30-38 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20160228_art009.pdf.

BEBLER, Anton. *Crimea and the Russian-Ukrainian Conflict* [online]. 2015, 15(No. 1), 35-54 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: http://rjea.ier.ro/sites/rjea.ier.ro/files/articole/RJEA_2014_vol15_no1_art.3.pdf

BĚRZIŇŠ, Jānis. *RUSSIA'S NEW GENERATION WARFARE IN UKRAINE: IMPLICATIONS FOR LATVIAN DEFENSE POLICY* [online]. 2014 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.sldinfo.com/wp-content/uploads/2014/05/New-Generation-Warfare.pdf>

BOLDIŠ, Petr. *Jak oddělit zrno od plev: Ověřování informací v prostředí internetu*. Ústav informačních studií a knihovnictví, 2003, 7. Dostupné z: http://www.inforum.cz/archiv/inforum2003/prispevky/Boldis_Petr.pdf.

BROWN, J. A. C. *Techniques of persuasion: from propaganda to brainwashing*. Reprinted. Harmondsworth, Eng: Penguin Books, 1963. ISBN 0140206043.

BUGORKOVA, Olga. Ukraine conflict: Inside Russia's 'Kremlin troll army'. *BBC News* [online]. 2015 [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-31962644>.

ČT24a: *Propaganda zažívá díky konfliktu na ukrajině žně. Nejaktivnější je Rusko* [online]. 2015 [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1506664-propaganda-zaziva-diky-konfliktu-na-ukrajine-zne-nejaktivnejsi-je-rusko>.

ČT24b: *Ruská propaganda strčí sovětskou do kapsy – i díky trollům* [online]. 2015 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1530036-ruska-propaganda-strci-sovetskou-do-kapsy-i-diky-trollum>.

ČT24a: *Západ je zlý, Rusko dobré. Novinářka popsala, jak funguje „Fabrika trollů“* [online]. 2016 [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1977630-zapad-je-zly-rusko-dobre-novinarka-popsala-jak-funguje-fabrika-trollu>.

ČT24b: *„Post-pravdivý“ slovem roku: Na faktech nesejde, vítězí emoce* [online]. 2016 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1957973-post-pravdivy-slovem-roku-na-faktech-nesejde-vitezi-emoce>.

ELLUL, Jacques. *Propaganda: the formation of men's attitudes*. New York: Vintage Books, 1965. ISBN 0-394-71874-7.

FLETCHER, Richard a Damian RADCLIFFE. *Reuters Institute Digital News Report 2015 Supplementary report* [online], 5-72 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <http://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/Supplementary%20Digital%20News%20Report%202015.pdf>.

FTOREK, Jozef. *Public relations a politika: kdo a jak řídí naše osudy s naším souhlasem*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3376-0.

FUKUYAMA, Francis. *The Emergence of a Post-Fact World. Project Syndicate* [online]. 2017 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://www.project-syndicate.org/onpoint/the-emergence-of-a-post-fact-world-by-francis-fukuyama-2017-01>.

GATEHOUSE, Gabriel. *The untold story of the Maidan massacre. BBC* [online]. 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/magazine-313590217>.

GROHMAN, Jan. Hybridní války podle Valerije Gerasimova. *Armádní noviny* [online]. 2015 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://www.armadninoviny.cz/hybridni-valky-podle-valerije-gerasimova.html>.

CHADWICK, Andrew. The Political Information Cycle in a Hybrid News System: The British Prime Minister and the “Bullyinggate” Affair: s. 3-29. *International Journal of Press/Politics*. 2011, Vol.16(No.1).

Chatham House: Russia's 'New' Tools for Confronting the West: Continuity and Innovation in Moscow's Exercise of Power – See more at: <https://www.chathamhouse.org/publication/russias-new-tools-confronting-west#sthash.jXv19Sy6.dpuf> [online]. 2016 [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <https://www.chathamhouse.org/publication/russias-new-tools-confronting-west>.

CHLUPÁČ, Miloslav. *Propaganda jako společenský jev*. Praha, 1978.

ŁOWIECKI, Maciej a Petr ŽANTOVSKÝ. *Manipulace v médiích*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-50-1.

JAKUBOWICZ, Karol. *Nová ekologie médií: konvergence a mediamorfóza*. Zlín: Verbum, 2013. ISBN 978-80-87500-38-5.

JIRÁK, Jan a Barbora KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466.

KLEIN, Margarete. Russia's New Military Doctrine. *SWP Comments* [online]. 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2015C09_kle.pdf.

KNEZEVIC, Gordana. Pomerantsev: Russia's asymmetric warfare. *Radio Slobodna Evropa* [online]. 2014 [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://www.slobodnaevropa.org/a/pomerantsev-rusias-asymmetric-warfare/26685421.html>.

KŘÍŽ, Zdeněk, Zinaida SHEVCHUK a Peter ŠTEVKOV. *Hybridní válka jako nový fenomén v bezpečnostním prostředí Evropy*. Praha: Pro Informační centrum o NATO vydalo Jagello 2000, 2015. ISBN 978-80-904850-2-0.

LEICHTOVÁ, Magdalena. Why Crimea was Always Ours: Legitimacy Building in Russia in the Wake of the Crisis in Ukraine and the Annexation of Crimea. *Russian Politics* [online]. 2016, 292-315 [cit. 2017-03-01]. ISSN 2451-8913.

Marketing and Media: Využití sociálních sítí jako zdroje informací vzrostlo na 80 procent [online]. 2016 [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <http://mam.ihned.cz/marketing/c1-65247030-vyuziti-socialnich-siti-jako-zdroje-informaci-vzrostlo-na-80-procent>.

MATZEK, Jan. Anexe Krymu Ruskou federací. *Institut pro politiku a společnost: Policy paper* [online]. 2016 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2016/01/Matzek_Anexe-Krymu-Ruskou-federac%C3%AD_%C4%8CJ.pdf.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675745.

MYERS, Steven Lee a Ellen BARRY. Putin Reclaims Crimea for Russia and Bitterly Denounces the West. *BBC* [online]. 2014 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: https://www.nytimes.com/2014/03/19/world/europe/ukraine.html?_r=0.

MILEVSKI, Lukas. Strategy versus Statecraft in Crimea. *Parameters* [online]. 2014, 44(No. 2) [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <https://www.questia.com/library/journal/1G1-388966546/strategy-versus-statecraft-in-crimea>.

O'SHAUGHNESSY, Nicholas J. *Politics and propaganda: weapons of mass seduction*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2004. ISBN 978-0472114436.

PAUL, Amanda. Crimea one year after Russian annexation. *European Policy Centre* [online]. 2015 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_5432_crimea_one_year_after_russian_annexation.pdf.

PROKOP, Dieter. *Boj o média: dějiny nového kritického myšlení o médiích*. Praha: Karolinum, 2005. Mediální studia. ISBN 80-246-0618-6.

SASSE, Gwendolyn. *Conflict-prevention in a transition state: The Crimean issue in post-Soviet Ukraine* [online]. 2002 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13537110208428659>.

Securitas Imperii: Realistický pohled na Josepha McCarthyho a čarodějnice jeho doby – nad knihou M. Stantona Evanse Blacklisted by History [online]. 2007 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/publikace/securitas-imperii/no24/268-276.pdf>

VERNER, Pavel. *Propaganda a manipulace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-015-0.

Zdroje použité k praktické

BBCa: Crimea referendum: Voters 'back Russia union' [online]. 2014 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://www.topserialy.to/serialy/sex-and-the-city-s05e03>.

BBCb: Ukraine angered by Russia PM Medvedev's visit to Crimea [online]. 2014 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26816033>.

BBCc: Ukraine crisis: Putin signs Russia-Crimea treaty [online]. 2014 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26630062>.

BBCd: Is Crimea's referendum legal? [online]. 2014 [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26546133>

CNN a: Ukraine cries 'robbery' as Russia annexes Crimea [online]. 2014 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2014/03/18/world/europe/ukraine-crisis/>.

EMERSON, Michael. Preparing for a post-Yanukovich Ukraine. *Centre for European Policy Studies* [online]. 2014 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://www.ceps.eu/publications/preparing-post-yanukovich-ukraine>.

European Pressphoto Agency: Protest against Russian propaganda [online]. 2016 [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <http://www.epa.eu/politics-photos/citizens-initiative-recall-photos/protest-against-russian-propaganda-photos-52663265>.

Foreign Policy: Where's NATO's Strong Response to Russia's Invasion of Crimea? [online]. 2014 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2014/03/18/wheres-natos-strong-response-to-russias-invasion-of-crimea/>.

Huffpost Politics: John Kerry And Sergey Lavrov's Crimea Meeting Ends With Cold Stares, Icy Words And No Deal [online]. 2014 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.co.uk/2014/03/14/john-kerry-sergey-lavrov-ukraine_n_4963967.html.

President of Russia: Meeting in support of Crimea's accession to the Russian Federation "We are together!" [online]. 2014 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20607>.

President of Russia: Direct Line with Vladimir Putin [online]. 2016 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/51716>.

Radio Free Europe: Medvedev's Awkward Crimea Moment: 'There's Just No Money. But You Take Care!' [online]. 2016 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://www.rferl.org/a/russia-medvedev-crimea-visit-no-money-social-media-pensioner/27754644.html>

RTa: Lavrov: If West accepts coup-appointed Kiev govt, it must accept a Russian Crimea [online]. 2014 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <https://www.rt.com/news/lavrov-crimea-ukraine-west-181/>

RTb: Putin: Russian bear won't ask for permission [online]. 2014 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <https://www.rt.com/news/199000-putin-bear-ask-permission/>.

RT: Putin: All countries should respect Ukraine's sovereignty [online]. 2015 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <https://www.rt.com/news/316687-putin-interview-sovereignty-ukraine/>.

RT: Putin: Russia not going to cut off relations with Ukraine over Kiev's plot in Crimea [online]. 2016 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <https://www.rt.com/news/356483-putin-ukraine-relations-crimea/>.

SCHLAUB, Emily. The Conflict of Languages and Power and Languages of Identity: Issues of Regionalism, Nationalism, and Globalism. *University Honors in International Studies* [online]. 2013 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://dra.american.edu/islandora/object/1213capstones%3A24?solr_nav%5Bid%5D=ab72b240b28a7585195a&solr_nav%5Bpage%5D=0&solr_nav%5Boffset%5D=0.

SMOLEŇOVÁ, Ivana. Proruská dezinformační kampaň v České republice a na Slovensku: Typy médií šířící proruskou propagandu, jejich charakteristika a nejvíce používané argumenty. *Prague Security Studies Institute* [online]. 2016, 1-17 [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: http://www.pssi.cz/download/docs/355_desinformacni-kampan-pssi.pdf.

Sputnik News: Russian Foreign Minister Sergey Lavrov Why Crimea is Not Kosovo: Lavrov to Serbian Press [online]. 2015 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://sputniknews.com/politics/201505151022167036/>.

The New York Times: Under Russia, Life in Crimea Grows Chaotic [online]. 2014 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z:

https://www.nytimes.com/2014/04/22/world/europe/under-russia-life-in-crimea-grows-chaotic.html?_r=0.

Resumé

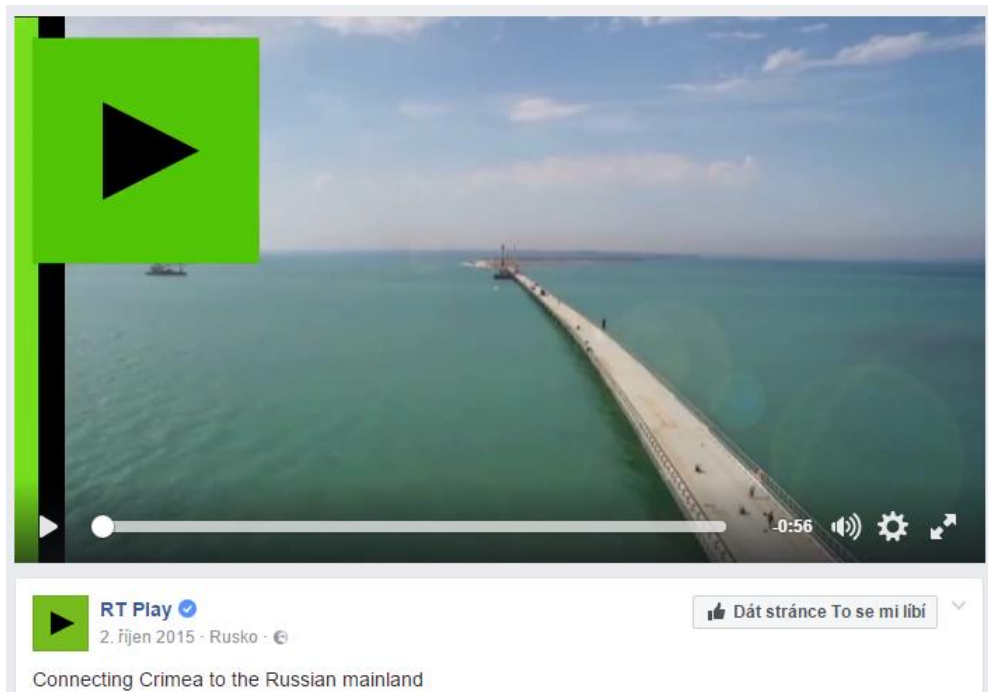
The aim of my bachelor thesis is to describe the problematics of Crimea annexation in the context of medial environment. From the point of view of propaganda and disinformation, which evolved around this controversial event.

Theoretical part of thesis is about phenomenon of propaganda and its development. I try to summarize the development of propaganda during history and its definition for my thesis. Theoretical part is also focused on the type of media, especially the new types of media, and their use in propaganda campaigns.

In the practical part I focus on the media discourse, which was created by the sides of involved parties. Primarily I try to summarize the opinion of Russia federation, which is defined as manifestation of Vladimir Putin, his political co-workers Sergey Lavrov and Dmitry Medvedev and as a news of Russian media platform RT. The West opinion presented by western media sources such as CNN, BBC, NYT etc.

The reflection of research presented the summary of discourses about Crimea annexation. The arguments of Russia are very often challenged by the western media and because of controversy in the event and potentially because of breaking the international rules, it is very important for Russia to legitimize this act by the important set of arguments.

Příloha č.1.

(Zdroj: Facebookový profil Russia Today,

<https://www.facebook.com/RTvids/videos/1084876664855919/>)

Příloha č.2

RT
Tato stránka se mi líbí · 17. březen 2014 ·
Upraveno ·

The Republic of #Crimea has appealed to the UN and the world community to recognize it, according to a document drafted by the region's Supreme Council. Crimea also declared independence with a desire to join Russia as a Republic, and announced it will revert to Moscow time. Russian ruble to become its second official currency. READ MORE: <http://on.rt.com/prw9tz>

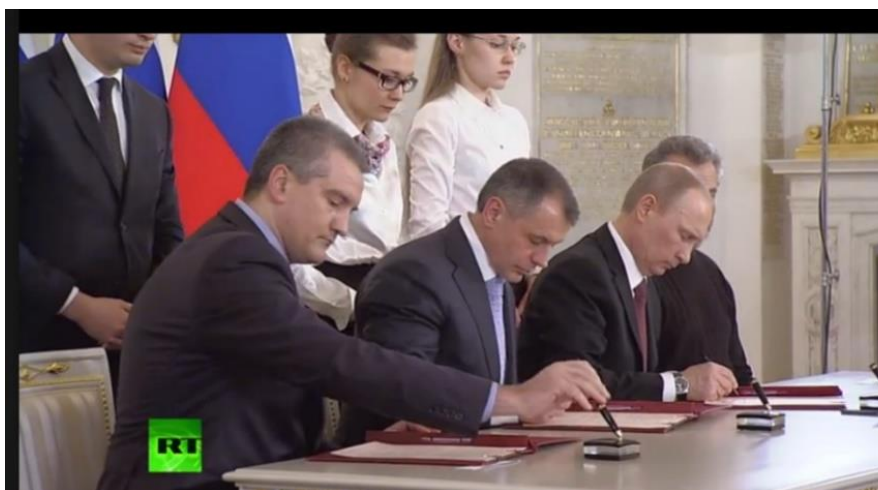
(Photo by Reuters / Thomas Peter)
Zobrazit překlad

To se mi líbí · Komentář · Sdílet

3.8 tis. · Hlavní komentáře

893 sdílení · 427 komentářů

Chandan Kumar There is no need to appeal from these fucking UN. Just join Russia calmly and celebrate your independence. I salute your spirit. Zobrazit překlad
To se mi líbí · Odpovědět · 476 · 17. březen 2014 v 10:44

RT
Tato stránka se mi líbí · 18. březen 2014 v 13:00 ·
Upraveno ·

Representatives of #Crimea, #Sevastopol signing draft agreement on recognition as part of the Russian Federation. Vladimir Putin requested parliament to ratify the agreement today. FULL STORY: <http://on.rt.com/lip8ef>
Zobrazit překlad

To se mi líbí · Komentář · Sdílet

3.9 tis. · Hlavní komentáře

1 070 sdílení · 553 komentářů

Merçelles Brâx Good luck to them
Zobrazit překlad
To se mi líbí · Odpovědět · 116 · 18. březen 2014 v 13:08

Amore Dodsworth Putin world president.
Zobrazit překlad
To se mi líbí · Odpovědět · 35 · 18. březen 2014 v 13:10

4 odpovědi

(Zdroj: Oficiální facebookové stránky RT,

[https://www.facebook.com/RTnews/photos/a.10150144237704411.295789.326683984410/10152274895099411/?type=3&theater,](https://www.facebook.com/RTnews/photos/a.10150144237704411.295789.326683984410/10152274895099411/?type=3&theater)

[https://www.facebook.com/RTnews/photos/a.10150144237704411.295789.326683984410/10152272329784411/?type=3&theater\).](https://www.facebook.com/RTnews/photos/a.10150144237704411.295789.326683984410/10152272329784411/?type=3&theater)

Пříloha č.3.

 Russian Embassy, UAE
@RusEmbassyUAE Sledovat

#NATO's latest evidence of #Russian armor invading #Ukraine has been leaked! Seems to be the most convincing ever!

 Přeložit z angličtina

Пříлоha č.4.

(Zdroj: European Pressphoto Agency, <http://www.epa.eu/politics-photos/citizens-initiative-recall-photos/protest-against-russian-propaganda-photos-52663265>).

Příloha č.5.

(Zdroj: RT, <https://www.rt.com/news/356483-putin-ukraine-relations-crimea/>)